

Jean-Baptiste Del Amo

Dyrisk herredømme

Oversat af Victoria Westzynthus

Oversat efter: Jean-Baptiste Del Amo, Règne animal
© Éditions Gallimard, 2016

Gallimard

texte | tekst

Til Sébastien
Til mine forældre og min søster

Denne beskide verden
(1898-1914)

Hver aften fra det tidlige forår til det sene efterår sætter han sig sammenkrøbet på den lille, sømbeslæede, ormstukne træbænk under vinduet, hvis ramme aftegner et lille skygge-teater mod stenfacaden i mørket. Indenfor på det massive egetræs-bord står en blafrende olielampe, der sammen med den evige pejseild kaster den travlt vimsende silhuet af hans kone op på væggene, der er plettede af mursalpeter, slynger den brat op mod loftsbjælkerne eller knækker den på et hjørne, og dette tøvende, gule lys får det store rum til at svulme op og bryder dernæst gårdens mørke, så faren sidder som en forvredet, ubevægelig og dunkel skygge i modlyset. Uanset hvordan vejret er, sidder han hver aften på træbænken og venter på, at det skal blive nat – på selvsamme træbænk, som han har set sin egen far sætte sig på før ham, og hvis mosbegrøede ben nu er sunket sammen under årenes vægt. Når han sidder dér, når knæene ham til midt på maven, og han har svært ved at rejse sig igen, men alligevel har han aldrig overvejet at udskifte den, selv ikke hvis den blev reduceret til et bræt på jorden. Han mener, at tingene så længe som muligt skal forblive, som de altid har været – sådan som andre før ham har ment, at de skulle være, eller i den tilstand, de har fået ved at blive brugt.

Når han vender hjem fra marken, tager han skoene af, mens han støtter sig til dørkarmen, tørrer dem omhyggeligt af og standser så op på dørtrinnet og indsnuser den fugtige luft, dyrenes ånde og den ramme lugt af ragout og suppe, der dugger vinduerne til, præcis

ligesom han stod som barn og ventede på, at hans mor gjorde tegn til, at han skulle sætte sig til bords, eller at hans far kom og skyndede på ham med et puf på skulderen. Hans lange, magre krop krummer sig og danner en mærkelig vinkel ud fra nakken. Hans hals, der er så solbrændt, at den end ikke bliver lysere om vinteren, er dækket af en udtørret, beskidt, læderagtig hud, der ser ud, som om den er krakeleret. Den øverste ryghvirvel stikker ud mellem skuldrene som en knoglecyste. Han tager den uformelige hat af og blottes sit allerede skaldede hoved, der er skjoldet af solen, og holder den mellem hænderne et øjeblik; måske forsøger han at komme i tanke om den bevægelse, han nu skal gøre, eller også venter han stadig på ordren fra den mor, der for længst er død – slugt og fordøjet af jorden. Over for sin kones stædige tavshed beslutter han sig til sidst for at gå videre og trækker både sin og dyrenes stank efter sig hele vejen ind i alkoven, hvor han lukker lågen bag sig. Mens han sidder på kanten af madrassen, eller mens han endnu en gang støtter sig til det udskårne træpanel, knapper han sin snavsede skjorte op mellem to hosteanfald. Når dagen er slut, kan han ikke længere bære sin krop – ikke på grund af vægten, da sygdommen omhyggeligt har fortæret fedtet og kødet, men han kan ganske enkelt ikke holde balancen og synes hvert øjeblik at være lige ved at synke sammen, at falde til jorden som et blad, der svæver gennem værelsets tunge luft fra højre til venstre og fra venstre til højre, før det lander blidt på gulvet eller glider ind under sengen.

På komfuret er vandet i støbejernskedlen begyndt at koge, og moren rækker kanden med koldt vand til Éléonore. Barnet er bange for at spilde og går med langsomme skridt, men på trods af hendes omhu drypper det på hænderne og ned langs underarmene, så de opsmøgede ærmer på skjorteblusen bliver våde, mens hun med alvorsfuld mine går hen mod faren. Hun mærker, hvordan hendes nakke skælver under det misbilligende blik fra moren, der følger lige i hælene på hende og truer med at hælde baljen med brandvarmt vand ud over hende, hvis hun ikke skynder sig. Faren sidder i halvmørket med albuerne på knæene og armene og hænderne dinglende foran sig som en stor fugl, mens han stirrer fraværende på skabets udskæringer eller på det stearinlys, der står på toiletbordet og kæmper mod mørket. Flammen reflekteres i det ovale spejl, der hænger på væggen, og forvrænger værelsets knap synlige konturer. To drøvtyggende køer stikker hovedet ind gennem en taljehøj åbning i lervæggen. De ubevægelige kroppe og deres ekskrementer opvarmer rummet. Køernes blålige pupiller spejler de små scener, der udspiller sig mellem de tre mennesker i skæret fra ildstedet. Ved synet af konen og barnet synes faren at blive revet ud af en tåget dagdrøm og bragt tilbage i sin svagelige krop, der er dækket af fremstående blodårer. Modvilligt finder han kræfterne til atter at bevæge sig. Han rejser sig møjsommeligt fra den dårlige madras og ranker sin blege ryg og brystet, der er oversået med grå hår, som er fanget i furerne mellem

ribbenene og kravebenene som rajgræs på en pløjemark. Hans mave udhules, og stearinlysets flamme giver den et gulligt skær. Han strækker armene ud ved de barkedede albuer og viser indimellem antydningen af et smil.

Moren hælder det varme vand i baljen, der står på toiletbordet. Så tager hun kanden ud af Éléonores hænder og stiller den på det lille bord, før hun går tilbage til sit køkken uden at skænke faren et blik, ivrig efter at komme uden for synsvidde af den radmagre mand i bar overkrop, der er lige så udtæret som den kristusfigur, der hænger på væggen ved fodenden af sengen. Fra toppen af korset våger Han over hendes søvn og viser sig for hende i hendes søvndrukne aftenbønner – han kan lige akkurat skimtes i en månestråle eller i den sidste spruttende rest af et stearinlys, hvis skær trænger ind gennem dørsprækken til alkoven; figuren er som et dødsbillede – naglet til korset – af faren, der ligger halvsovende ved siden af hende, og som hun anstrenger sig for at holde på afstand, da hun ikke længere kan holde hans nattesved, hans skarpe knogler og hans besværede vejrtrækning ud. Men indimellem tænker hun, at når hun vender ham ryggen – denne mand, der har giftet sig med hende og gjort hende gravid – svigter hun sin tro og vender ligeledes ryggen til både Jesus og Gud. Så bliver hun grebet af samvittighedsnag og sender sin mand et hurtigt blik, en brysk og bitter medlidenhedsgestus, og rejser sig for at tømme baljen med blodige spytklatter, som han hoster op natten lang, hvorefter hun laver et

grødomslag med sennepsfrø eller en kop urtete med timian, honning og brændevin, som han drikker i små slurke siddende op ad hovedgærdet med puder i ryggen, næsten rørt over denne omsorg, mens han sørger for ikke at drikke for hurtigt for at vise hende sin taknemmelighed, som om han nyder hendes beske og virkningsløse afkog, mens hun står og tripper ved siden af ham. Hendes indre billede af ægtemanden på korset er nemlig allerede ved at fordampe og ligeså hendes skyldfølelse, og nu ønsker hun bare hurtigst muligt at komme i seng igen og forsvinde ind i søvnen. Hun går tilbage til køkkenet med koppen eller baljen i hånden, mens hun vrisser så lavmælt, at han forveksler hendes ord med jammer over hans svagelige natur, over denne kroniske lidelse, der har ædt hans lunger op gennem næsten ti år og forvandlet den engang så robuste mand til dette leddeløse og udmattede væsen, som næsten er parat til at blive sendt på sanatorium, og endelig over sin egen modgang i livet eller over den uforsonlige skæbne, hun kæmper mod – hun, der allerede har passet en invalid mor og lagt to forældre i graven.

Når faren læner sig ind over den dampende vaskebalje, fylder hænderne med vand og fører dem op til ansigtet, holder Éléonore sig i baggrunden, opmærksom på hver eneste af hans bevægelser under dette toilette, der bliver udført hver aften på samme måde og i samme tempo i lyskeglen fra olielampen. Hvis moren beordrer hende til at sætte sig ned, betragter hun ud af øjenkrogen den krumme ryg, rygsøjlets rosenkrans, den sæbeindsmurte

vaskehandske, der glider hen over huden og de ømme muskler, og hvordan han bagefter ifører sig en ren skjorte. Hans fingre, der besidder en skrøbelig ynde, løber ned langs knapperne som natsværmernes skælvende ben – som de små sommerfugle med dødningshoveder på ryggen, der kommer ud af pupperne på kartoffelmarkerne. Så rejser han sig op og sætter sig til bords i køkkenet, og når moren har sat sig ved siden af ham, holder han sine foldede hænder op foran ansigtet, mens blikket forsvinder om bag de knoklede fingre med sorte negle. Med en stemme, der er blevet dyb af den årelange hoste, fremsiger han en bordbøn, og så begynder de endelig at spise, mens stilheden kun brydes af deres tyggende kæber, bestikket, der skraber mod tallerknerne, og den summende lyd fra fluerne, som de ikke længere vifter væk fra mundvigene; sammen med maden synker moren klumpen i halsen og irritationen over den savlende rallen og den skurren fra kindtænderne, der slipper ud af mandens mund.

Af alle kroppens funktioner er indtagelse af mad den, hun hader mest – hun, der bare løfter op i skorter og underskorter for at forrette sin nødtørft med spredte ben, hvor end hun befinder sig, om det så er midt ude på en mark, i rendestenen på en gade i landsbyen eller direkte på møddingen, der troner midt i gården, så hendes tis løber ned på jorden og blander sig med dyrenes, og når hun har et andet behov, går hun kun en anelse afsides bag et krat, hvor hun sætter sig på hug og kommer af med sin afføring. Hun spiser kun sparsomme portioner

– små mundfulde, som hun modvilligt sluger med et ansigtsudtryk, der udstråler væmmelse eller øjeblikkelig mæthed. De andres appetit vækker i endnu højere grad hendes afsky. Hun revser ofte barnet og manden, der har lært at spise med sænket blik, og mens hun skæver til pigen med et mistænksomt blik, minder hun faren om – når han ynkeligt beder om endnu et glas vin – hvordan Noa i fuldskab klædte sig nøgen foran sine sønner, eller hvordan Lot begik incest. I dage- og ugevis pålægger hun sig selv at faste og tillader sig kun nogle få slurke vand, når tørsten piner hende. Om sommeren bestemmer hun, at de skal spare penge og ikke spise andet end brombær og frugt fra haven. Når hun støder på en orm i en blomme, betragter hun den, viser den frem og spiser den. Hun synes, den smager af opofrelse. Hun har udtørret sig selv så meget, at hun ikke længere er andet end et hylster af blodfattig hud, der hænger på en række senede muskler og fremstående knogler. Det er kun efter altergangen ved søndagsmessen, når hun modtager kommunionen foran alteret, at Éléonore ser hende udtrykke nydelse. Da sutter hun ekstatiske på Jesu Kristi legeme, hvorefter hun går tilbage til sin bæk med et hovent udtryk, mens hun skæver begærligt til ciboriet, hvori fader Antoine strengt opbevarer oblaterne. Når de kommer ud af kirken, standser hun op på kirkepladsen med en overlegen mine, mens folk småsnakker omkring hende, som om hun er nødt til at vågne op fra en dagdrøm, eller som om kommunionen – som alle har modtaget, men

i virkeligheden kun hende – har givet hende en særlig status og udskiller hende fra flokken af landsbyboere. Med små tungebevægelser løsner hun de sidste krummer af usyret brød fra ganen, og så begiver hun sig tilbage ad stien over bakkerne uden at have sagt et ord til nogen og trækker sin datter efter sig, mens faren går på café med de andre mænd for at udnytte de sjældne timer i frihed, hun tillader ham. Én gang om året føler hun behov for en pilgrimsrejse til byen Cahuzac i Gimoès-egnen, hvor hun beder til Jomfru Maria, Sorgernes Moder, Beata Maria Virgo Perdolens; statuen af Jomfru Maria, der blev fundet af en landmand i middelalderen, siges at udføre mirakler, og hun føler sig hemmeligt forbundet med den. Men når der i adventstiden kommer nogle unge mænd og banker på hendes dør for at synge en julesang, der lover held og lykke og godt helbred, åbner hun kun modvilligt døren og beklager sig over at måtte spilde noget brændevin eller et par æg på dem. Hun er den eneste, der kan skelne mellem tro og overtro. På markedet møder hun indimellem en spåkone, og også da trækker hun barnet væk, så hun er lige ved at vride hendes skulder af led, mens hun selv ser sig tilbage efter spåkonen med blikket fuld af længsel, vrede og fortrydelse.

Når de er færdige med at spise, skubber faren stolen tilbage, rejser sig med et dybt suk, tager uldfrakken på og sætter sig på træbænken, hvor han stopper og tænder sin pipe, hvis gløder snart kaster et rødtligt skær på hans spidse næseryg og de dybe, mørke øjenhuler. Så kommer

Éléonore ud og giver ham en kop varm vin, der dufter af nelliker, eller et glas brændevin eller armagnac, hvorefter hun sætter sig ved siden af ham på den lille, sømbeslæede, ormstukne træbænk og indsnuser den skarpe lugt af tobak, der stiger op i skumringen eller den mørke nat og blander sig med duften fra de regnvåde marker eller – når det har været en meget varm dag – fra det afsvedne buskads. I det fjerne vandrer en flok får i tusmørket, og deres klokker ringler. Moren bliver siddende tæt på ilden og spinder hør på en håndten. Faren siger ikke noget, men accepterer Éléonores spinkle og sarte tilstedeværelse, og hvordan hendes arm strejfer hans. Hun anstrenger sig for at tage del i hans sindsro, spejde ud i natten ligesom ham og betragte den stille gård, himlens purpurrøde og azurblå kulisser bag sidebygningens tagryg, der allerede udgør en mørk linje, og trætoppene på de store ege- og kastanjetræer, ligesom også hun lytter til den svage lyd fra gårdens få dyr, der døser hen i hønsehuset eller indhegningerne – grisens grynten i svinestien og hønsenes kaglen. På de kølige aftner i slutningen af sommeren, når den klare himmel danner en monumental, stjernebestrøet kuppel, ryster hun af kulde og skubber sine fødder ind under den skælvende mave på hunden, der ligger foran dem, og kryber sammen ind mod faren, og indimellem løfter han armen, så hun kan begrave hovedet i hans armhule.

Hans krop er fremmed for hende, ligesom hele hans væsen – denne fåmælte og svagelige far, med hvem hun

ikke har udvekslet mere end hundrede ord, siden hun kom til verden; denne sølle bonde, der slider sig selv ihjel eller i hvert fald fremskynder sit endeligt, som om han har travlt med at gøre en ende på det hele, men først efter høsten, efter såningen, efter pløjningen, efter ... Moren trækker på skuldrene og sukker. Hun siger: ”Vi får se”, ”Om Gud vil”, ”Må Herren høre dig og fatte medlidenhed med os”. Hun frygter, at han ikke vil overleve endnu en terminsdag, for hvordan skal hun, der selv har mistet begge sine forældre, kunne forsørge et barn? Hun taler også om, hvor svært det var for hende at blive gravid, og hvor ulykkeligt det var, at det først lykkedes hende som 28-årig, hvor hun allerede var blevet gammel. Og så fik hun ikke engang en dreng, der allerede som ganske ung ville have kunnet hjælpe faren, denne tapre og vedholdende, men aldeles uambitiøse mand, som ikke vil efterlade sig andet end et goldt stykke jord – en af disse familiegårde med et middelmådigt udbytte. Engang rådede hans familie over nogle vinmarker, men deres få tønder udstykket stenet land blev ikke forskånet for vinlusens hærgen på egnen, og da udåndede hans bedstefar fra den ene dag til den anden uden at mæle et ord. Han faldt ganske enkelt om ved siden af sin ko, som man fandt nede i en grøft, hvor den stod og græssede og havde trukket ploven med, mens han lå midt i jordstriberne, tør og indskrumpet som en død vinstok. Intet, eller næsten intet, synes at have overlevet landbrugskrisen og de faldende kornpriser. Brakmarkerne breder sig, de unge flytter væk, og pigerne

ønsker at arbejde som dagplejemødre eller tjenestepiger hos de velhavende familier i byen. Fyrene udlejer deres armkrafter, som er blevet styrket af arbejdet i markerne, til højestbydende i stenbruddene eller byggebranchen. Indimellem siger moren, at de snart vil være de eneste tilbage på denne fjendtlige landegn, mens de stædigt vil hakke i den genstridige jord, som ganske givet vil ende med at slå dem ihjel.

[...]